

J. H. Krchovský: Naráżeje do lidí

Název lekce

Narážeje do lidí

Anotace

Čtenářská lekce je založená na práci s básní J. H. Krchovského *Narážeje do lidí*. Kromě estetického prožitku se lekce zaměřuje na **posílení čtenářského sebevědomí** při interpretaci poezie. Během nalézání významů čtenáři uplatňují **vlastní životní zkušenosti**, ale také se zamýšlejí **nad autorovým uměleckým záměrem** a **zvolenými uměleckými jazykovými prostředky**. Součástí lekce je i práce s **hudebním zpracováním** básně.

Výchovně-vzdělávací cíle

Žáci při interpretaci uměleckého textu uplatní své životní i čtenářské zkušenosti. Jsou si vědomi estetické působivosti uměleckých jazykových prostředků a dokážou je pojmenovat, charakterizovat a rozkrývat jejich významy. Slovně vyjádří svůj estetický prožitek a zdůvodní ho. Naslouchají ostatním a na základě toho nacházejí nové významy textu a také revidují své názory nebo postoje.

Klíčová slova

báseň, obrazná pojmenování, ozvláštnění spisovného jazyka, přechodník, rým, umělecké jazykové prostředky

Věková skupina

SŠ

Časová dotace

1 vyučovací hodina

Mezipředmětové vztahy

základy společenských věd (varianta A)
základy společenských věd, výtvarná příprava (varianta B pro obor 82-41-M/05 Grafický design)

Pomůcky

pracovní list žák
pracovní list učitel
audiovizuální technika s možností pustit ukázkou z YouTube
Kahoot v mobilním telefonu, tabletu či PC (žáci)

Zdroj výchozího textu

KRCHOVSKÝ, J. H. Básně sebrané. Brno: Host, 2010. ISBN 978-80-7294-365-4.

Ilustrace Nikola Schejbalová
Grafické zpracování Hana Petržílková

Před individuálním čtením celé básně, o níž zatím mluvíme obecně jako o textu, pracujeme s prvním veršem.

Nejprve seznámíme žáky s názvem textu a vyzveme je, aby se nad ním zamysleli a prostřednictvím aplikace Kahoot zodpověděli dvě otázky. (Kahoot nevolíme tehdy, pokud by šlo o první seznámení žáků s touto aplikací.)

Jak na vás slovo „narážeje“ působí?

- a. archaicky
- b. knižně
- c. poeticky
- d. ani jedno

Všechny odpovědi jsou možné, protože jak na mě co působí, je otázka mého vnímání (osobnost, životní zkušenosti, sečtělост...), tudíž neexistuje správná odpověď.

Do kterého útvaru se úryvek „narážeje do lidí“ nejvíce hodí?

- a. do lékařské zprávy
- b. do básně (přechodníky mají knižní až archaický charakter, ozvláštňují text, což je charakteristické pro umělecké texty, v tomto případě se jedná se o přechodník přítomný, děj probíhá současně jako děj přísudkového slovesa, mohli bychom ho nahradit „narážím do lidí“)
- c. do sms kamarádovi
- d. do výpovědi podezřelého

Nyní už žákům rozdáme pracovní listy a necháme jim dostatek prostoru na přečtení básně.

NARÁŽEJE DO LIDÍ

jdu liduprázdnou ulicí
a nikdo mne v ní nevidí
- mám zatemněnou palici

Nezářím a nemám světlo
jen mé oči trochu žhnou
ňáké zvíře si mne spletlo
s vymlácenou lucernou

Vydávám dnes jenom skřeky
mluvit už mě uráží
jdu se na most napít z řeky
žízeň mám, i závaží...

(J. H. Krchovský, *Bestiální něha*)

- 1** Jaký je váš první dojem z básně? Vyjádřete ho jedním podstatným jménem označujícím emoci.
- 2** Čím ve vás báseň tuto emoci vyvolala?
- 3** Jak spolu obsahově souvisí první dva verše? Jsou v souladu?

4 O kom báseň může být a co vás k tomuto názoru přivedlo?

Během diskuse dáme prostor různým interpretacím. Doplnujícími otázkami pomáháme žákům proniknout do hlubších vrstev textu a připravujeme je tak na pozdější, podrobnější práci s básní (obrazná pojmenování). Věnujeme se všem třem slokám.

5 Označte v básni příklady obrazného pojmenování skutečnosti.

1) Vysvětlete, jak chápete jejich skrytý význam.

Individuální odpovědi žáků.

2) Proč se autor vyjadřuje obrazně a ne přímo?

To dělá báseň básní, umožňuje nám zapojit svou fantazii, účastnit se, prožívat.

3) Pokuste se některé z obrazných pojmenování nahradit vlastním a dbejte na dodržení rýmu.

„Nezářím a nemám světlo
jen mé oči trochu žhnou
ňáké zvíře si mne spletlo
s chodníkovou obrubou.“
nebo
„Vydávám dnes jenom skřeky
mluvit už mě uráží
jdu se na most napít z řeky
Charón mě tam vyhlíží.“

4) Co je kromě obrazných pojmenování na básni z jazykového hlediska působivé?

6 Pokud bychom nepovažovali první verš, psaný kapitálkami, za název básně, jak by se báseň mohla jmenovat?

7 Zkuste k obsahu básně zaujmout postoj odpovídající vaší povaze, životnímu přístupu nebo momentální náladě a pokuste se v tomto duchu báseň před spolužáky přečíst. Jak to bude? (Svůj výběr nesdělujte ostatním, protože ho budou hádat.)

- a. sebeironicky
- b. s opravdovým zármutem
- c. naštvaně na osud
- d. apaticky
- e. ustrašeně až úzkostně
- f. ?

Dáme prostor třem či čtyřem extrovertům ☺ Při malém zajmu se o to pokusíme i my sami.

Který z interpretů vás svou prezentací básně dokázal přesvědčit, že by báseň mohla mít i jiné „naladění“, než jaké jste při prvním čtením vnímali?

8 Poslechněte si zhudebněnou verzi básně a zvažte, ke které z možností z předchozího cvičení se nejvíce blíží interpretace skupiny Gonzales. Svůj názor zdůvodněte.

<https://www.youtube.com/watch?v=WHY4zJKoiDg>

NARÁŽEJE DO LIDÍ

jdu liduprázdnou ulicí
a nikdo mne v ní nevidí
- mám zatemněnou palici

Nezářím a nemám světlo
jen mé oči trochu žhnou
nějaké zvíře si mne spletlo
s vymlácenou lucernou

Vydávám dnes jenom skřeky
mluvit už mě uráží
jdu se na most napít z řeky
žízeň mám, i závaží...

(J. H. Krchovský, *Bestiální něha*)

- 1** Jaký je váš první dojem z básně? Vyjádřete ho jedním podstatným jménem označujícím emoci.
- 2** Čím ve vás báseň tuto emoci vyvolala?
- 3** Jak spolu obsahově souvisí první dva verše? Jsou v souladu?
- 4** O kom báseň může být a co vás k tomuto názoru přivedlo?
- 5** Označte v básni příklady obrazného pojmenování skutečnosti.
Vysvětlete, jak chápete jejich skrytý význam.
Proč se autor vyjadřuje obrazně a ne přímo?
Pokuste se některé z obrazných pojmenování nahradit vlastním a dbejte na dodržení rýmu.
Co je kromě obrazných pojmenování na básni z jazykového hlediska působivé?
- 6** Pokud bychom nepovažovali první verš, psaný kapitálkami, za název básně, jak by se báseň mohla jmenovat?
- 7** Zkuste k obsahu básně zaujmout postoj odpovídající vaší povaze, životnímu přístupu nebo momentální náladě a pokuste se v tomto duchu báseň před spolužáky přečíst. Jak to bude? (Svůj výběr nesdělujte ostatním, protože ho budou hádat.)

a. sebeironicky	b. s opravdovým zármutem	c. naštvaně na osud
d. apaticky	e. ustrašeně až úzkostně	f. ?
- 8** Poslechněte si zhudebněnou verzi básně a zvažte, ke které z možností z předchozího cvičení se nejvíce blíží interpretace skupiny Gonzales. Svůj názor zdůvodněte.

Před individuálním čtením celé básně, o níž zatím mluvíme obecně jako o textu, pracujeme s prvním veršem.

Nejprve seznámíme žáky s názvem textu a vyzveme je, aby se nad ním zamysleli a prostřednictvím aplikace Kahoot zodpověděli dvě otázky. (Kahoot nevolíme tehdy, pokud by šlo o první seznámení žáků s touto aplikací.)

Jak na vás slovo „narážejte“ působí?

- a. archaicky
- b. knižně
- c. poeticky
- d. ani jedno

Všechny odpovědi jsou možné, protože jak na mě co působí, je otázka mého vnímání (osobnost, životní zkušenosti, sečtěllost...), tudíž neexistuje správná odpověď.

Do kterého útvaru se úryvek „narážejte do lidí“ nejvíce hodí?

- a. do lékařské zprávy
- b. do básně (přechodníky mají knižní až archaický charakter, ozvláštňují text, což je charakteristické pro umělecké texty, v tomto případě se jedná se o přechodník přítomný, děj probíhá současně jako děj přísudkového slovesa, mohli bychom ho nahradit „narážím do lidí“)
- c. do sms kamarádovi
- d. do výpovědi podezřelého

Nyní už žákům rozdáme pracovní listy a necháme jim dostatek prostoru na přečtení básně.

NARÁŽEJE DO LIDÍ

jdu liduprázdnou ulicí
a nikdo mne v ní nevidí
- mám zatemněnou palici

Nezářím a nemám světlo
jen mé oči trochu žhnou
ňáké zvíře si mne spletlo
s vymlácenou lucernou

Vydávám dnes jenom skřeky
mluvit už mě uráží
jdu se na most napít z řeky
žízeň mám, i závaží...

(J. H. Krchovský, *Bestiální něha*)

- 1** Výtvarně interpretujte obsah básně. Každou strofu – nebo její část – převedte do jednoduchého náčrtu odpovídajícímu tomu, jak vnímáte její význam.
- 2** Sdělte ostatním, co jste zobrazili a proč.
- 3** Se kterou strofou se vám pracovalo nejlépe a proč?

Během diskuse dáme prostor různým interpretacím. Doplňujícími otázkami pomáháme žákům proniknout do hlubších vrstev textu a připravujeme je tak na pozdější, podrobnější práci s básní (obrazná pojmenování). Věnujeme se postupně všem třem slokám.

4 Označte v básni příklady obrazného pojmenování skutečnosti.

1) Vysvětlete, jak chápete jejich skrytý význam.

Individuální odpovědi žáků.

2) Proč se autor vyjadřuje obrazně a ne přímo?

To dělá báseň básní, umožňuje nám zapojit svou fantazii, účastnit se, prožívat.

3) Pokuste se některé z obrazných pojmenování nahradit vlastním a dbejte na dodržení rýmu.

„Nezářím a nemám světlo
jen mé oči trochu žhnou
ňáké zvíře si mne spletlo
s chodníkovou obrubou.“
nebo
„Vydávám dnes jenom skřeky
mluvit už mě uráží
jdu se na most napít z řeky
Charón mě tam vyhlíží.“

4) Co je kromě obrazných pojmenování na básni z jazykového hlediska působivé?

5 Pokud bychom nepovažovali první verš, psaný kapitálkami, za název básně, jak by se báseň mohla jmenovat?

6 Zkuste k obsahu básně zaujmout postoj odpovídající vaší povaze, životnímu přístupu nebo momentální náladě a pokuste se v tomto duchu báseň před spolužáky přečíst. Jak to bude? (Svůj výběr nesdělujte ostatním, protože ho budou hádat.)

- a. sebeironicky
- b. s opravdovým zármutem
- c. našťvaně na osud
- d. apaticky
- e. ustrašeně až úzkostně
- f. ?

Dáme prostor třem či čtyřem extrovertům ☺ Při malém zajmu se o to pokusíme i my sami.

Který z interpretů vás svou prezentací básně dokázal přesvědčit, že by báseň mohla mít i jiné „naladění“, než jaké jste při prvním čtením vnímali?

7 Poslechněte si zhudebněnou verzi básně a zvažte, ke které z možností z předchozího cvičení se nejvíce blíží interpretace skupiny Gonzales. Svůj názor zdůvodněte.

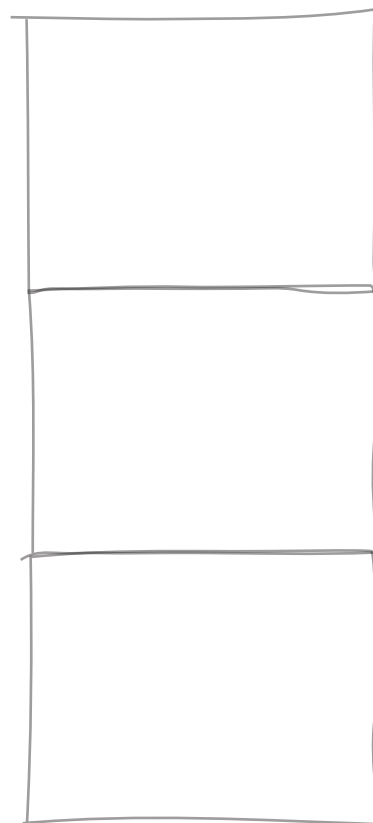
NARÁŽEJE DO LIDÍ

jdu liduprázdnou ulicí
a nikdo mne v ní nevidí
- mám zatemněnou palici

Nezářím a nemám světlo
jen mé oči trochu žhnou
ňáké zvíře si mne spletlo
s vymlácenou lucernou

Vydávám dnes jenom skřeky
mluvit už mě uráží
jdu se na most napít z řeky
žízeň mám, i závaží...

(J. H. Krchovský, *Bestiální něha*)

- 1 Výtvarně interpretujte obsah básně. Každou strofu – nebo její část – převedte do jednoduchého náčrtu odpovídajícímu tomu, jak vnímáte její význam.
- 2 Sdělte ostatním, co jste zobrazili a proč.
- 3 Se kterou strofou se vám pracovalo nejlépe a proč?
- 4 Označte v básni příklady obrazného pojmenování skutečnosti.
Vysvětlete, jak chápete jejich skrytý význam.
Proč se autor vyjadřuje obrazně a ne přímo?
Pokuste se některé z obrazných pojmenování nahradit vlastním a dbejte na dodržení rýmu.
Co je kromě obrazných pojmenování na básni z jazykového hlediska působivé?
- 5 Pokud bychom nepovažovali první verš, psaný kapitálkami, za název básně, jak by se báseň mohla jmenovat?
- 6 Zkuste k obsahu básně zaujmout postoj odpovídající vaší povaze, životnímu přístupu nebo momentální náladě a pokuste se v tomto duchu báseň před spolužáky přečíst. Jak to bude? (Svůj výběr nesdělujte ostatním, protože ho budou hádat.)

a. sebeironicky	b. s opravdovým zármutem	c. naštvaně na osud
d. apaticky	e. ustrašeně až úzkostně	f. ?
- 7 Poslechněte si zhudebněnou verzi básně a zvažte, ke které z možností z předchozího cvičení se nejvíce blíží interpretace skupiny Gonzales. Svůj názor zdůvodněte.